

Miklya Luzsányi Mónika

Farkasidő

Nem kell ma a húsokat jégverembe tenni.

Csikorog a hó, foga van a szélnek, süt át a hideg a falakon.

Akkor is egész éjjel vonított a szél, mint a csikaszkok a nádasban. Félt, beszöknek a faluba. A farkasok mérföldekről megérik a vérszagot, futnak, akár egész éjszaka, csak friss hústra leljenek. Nem engedte el maga mellől a gyereket, moje zlatko, moje zlatinko, pedig tüzelt a teste a láztól napokig. A bába azt hitte, meg se maradnak, az újszülött kicsi volt, ökölnyi csöppség csupán, őt meg elöntötte a láz, átjárta az egész testét. Azt mondták, kiáltozott, a kutyákat követelte, a nagy, mészáros kutyákat, hogy eresszék el őket, s a zárat, lakatokat az ajtóra, kapura, be ne törjenek a csikaszkok a házba, el ne ragadják tőle elsősülött fiát. Vizes ruhát hoztak, azzal mosták az arcát, jeget tettek a mellére, úgy nyugtatták, békés vidék ez, nincsenek erre farkasok, nincs erre hegy, völgy, nádas, ahol megbújjanak. De ő csak szorította magához a csecsemőt, hiába beszélnek, tudta, itt vannak már, nyaldossák a havat a mészárszék udvarán, halld, hogy vonyítanak.

Pedig csak a szél fújt, jeges, északi szél.

Nem tud aludni most sem. Nyitott szemmel hallgatja a szél vonítását, tenyerét a falra tapasztja. Hideg, mint a jégverem.

Elfáradt, mégsem tud pihenni.

Egész nap dolgozott, törekeny válla estére megtört a férfinak való munka alatt. A férje már nem is kérdezte, segít-e, hát persze, hogy segít. Nincs, akire támaszkodjanak, a félegyházi jómódot elvitte a szabadszállási víz. A mészárszékben csak az ura van egyedül, nincsenek segítők, nincsen pacalos meg széklegény, a fiaik is, ki tudja, hol vannak ebben a felfordult világban. Nekik kell csinálni mindent. A férfi vágott, csontozott, ő meg hordta a húsokat, akasztotta fel a szegre a félmázsás húsdarabokat, legyen mit kimérni holnap, ha jönnek az asszonyok. Hadd ünnepeljenek, legyen reménységgel teli az ezernyolcszáznegyvenkilences újesztendő. Karácsony táján is jöttek sorra, ünnepelték mind a fiát.

– Aztán hazajön-e karácsonyra?

A kérdés hasított, mint a kés, nem is válaszolt, csak a húst nézte:

– Levágjam a zsírosát?

Jönnek vagy nem, maga se tudta. Híre neki sincs több, mint másnak a faluban, unokáját se látta még, azt is csak hírből tudja, hogy százados lett a fia, s most Bem seregébe készül.

Az asszonyt nem érdekelte a zsírosa.

– No? Jönnek-e?

– Nem tudom.

Elfordult, hogy megtörölje a kezét, mit mondjon, istenem, ugyan mit, hiszen azt se tudja, hol van most pontosan. Nem csak ő, az egész falu várta haza, mindenki őt kérdezte, van-e reménység.

Mit mondhatott volna?

Van.

Csak az van, semmi más.

Üresen telt el a karácsony, a szilveszter se lesz másként, jönnek majd az asszonyok, de hiába vágnak, a hús kevés nekik, hírt hallani jönnek, hiába, nincs mit mondjon. Felsált mér inkább és fehérpecsenyét, meg lapockát, faggyút is, ha kérnek, s szorosra zárja száját, hogy ki ne buggyanjon rajta az aggodalom.

Sok hús kell a falunak szilveszterre.

Az ura egész nap vágott, csontozott, éjfél volt, mire befejezték. Fáradtan oldotta le magáról a mészároskötőt, véres, mocskos az, hiába véreztette ki az ura a jószágot még odakint, az udvaron. A kutyák nyalták a véres havat, de jutott a kötőkre is, vörösre festették az áztatóvizet. Fáradt volt, ágyat kívánt, letette a teknőt a konyhába az asztal alá, majd kimos reggel.

Aludni nem tud mégsem, csak fekszik nyitott szemmel, és hallgatja, hogy vonít a nádasban a dunai szél.

Fehér kötőt vett fel akkor reggel is, fehér mészároskötőt.

Véres lett éjfélre az is.

Fogcsikorgató tél volt, s tán jobb módban sem éltek, mint most, más volt mégis minden. Ahogy elnézte gömbölyödő hasát, érezte benne a rugdalózó magzatot, vagy az asszonyokat hallgatta, ahogyan elterefértek vele a mészárszékekben, gyékénykosarukba rakták a nagy darab húsokat, vagy ahogy a hírek jöttek Félegyházáról Borától, Szabadszállásról Anyiskától...

Nagy reménységgel teli esztendő volt az az ezernyolczszázhuszonhármas.

Az ura gyakran dugta össze a fejét akkoriban a Martiny fiúval, mészáros az is, belevághatnának együtt, István lenne az árendás, Martiny meg a széklegény...

– Nagy fa az te, István.

– Ha nem mondd is, tudom.

Hallomásból ismerte akkor még csak a Hattyút, alig húsz éve építtette a város, s csodákat meséltek róla, akik látták Félegyháza közepén a fehér ámbitusú fogadót. Olyan az, akár valami kúria, közepén a csárda, kétoldalt két mészárszék, a Boldogasszony-templom felől a Szegeleti, s a csárda szálája mellett, a város felől a másik. Jó helyen is van, jobb helyre maga az öreg Isten se köphette volna. Ha a taljánok útjai Rómában találkoznak, akkor a kunokéi bizony a Hattyúház előtt szaladnak össze, a halasi, szentesi, alpári, izsáki. A Szegedről Pest felé tartó országút meg egyenesen átszeli az öreg Duttyán fogadóját, akar, nem akar, meg kell álljon a postakocsi, szomjasak a lovak, fáradtak az utasok.

Nagy város lett Félegyháza, s bizony rátarti is. Alig több mint száz éve, hogy megváltották a szabadságukat a kunok, de már tizenötezen lakják, eltart mészáros akár kettőt is.

– Čo ty chceš? Ty hlupák! – vágott oda Miso, a legénye, amikor azt a piros borjút vágják, s arról beszélt neki az ura, hogy kibérli tán a Hattyút jövőre. – Jobb neked idehaza a többi tót között.

Úgy ugrott rá a férfi, mint a veszett kutya, csapódtak az öklök, egy ütessel kiverte a Miso két fogát, tót vagy te, meg az anyád, de én nem. Ő csak húzta össze magát, kicsire, nézte az urát, ahogy eltorzul az arca, ahogy veti rá magát a segédre. Pedig nem volt igaza, az ő szájába is tótul adta a szót az anyja, dobre, dobre milé malé, to sa ti zahojí. A gyerek nagyot rúgott a hasában. Fel nem foghatta, mit akar az ura, csak az indulatot érezte, ahogy az arcába köpi a szavakat, az én fiam magyar lesz, meglásd. Válaszolni nem tudott neki, ahogy Misónak se hagyott időt a válaszadásra, ütött azonnal.

Kapott persze az ura is, de azért megfuttatta a segédjét, s még utánakiáltott, a hátadat lássam a portámon, semmi mást. Csak amikor lépett volna fel a tornác lépcsőjére, szisszent belé a fájdalom. Ugrott a karja alá az asszony gyorsan, no, jöjjön, jöjjön, támaszkodjon rám, ne erőltesse a menést, ha fáj.

Húzta a lábát a férfi erősen, úgy segítette be a házba, s hiába borogatta, hiába rakott rá szeszt, mit sem ért. Az asszony már akkor látta, hogy nem lesz ebből hamarosan rendes láb, vágni meg másnap is kell, végig szilveszterig, egy üsző, két birka naponta biztosan. Máskor nem esett ennyi vágás egy hétre, de most ünnep volt, kitettek magukért a kiskőrösi tótok, roskadozott a fehérrel takart asztal minden házban egész héten át. Hogy vízkeresztkor már csak bab meg káposzta jut, nem gondolt vele senki, a Kisjézust nem lehet üres tállal fogadni, s az Istvánok meg Jánosok sem szégyenkezhetnek a nevük napjakor üres fazékkal.

Csak nézte a férje dagadt lábát.

Vágni kell mindennap.

De segéd nélkül, dagadt lábbal, hogyan?

Az ura viszont nem sokat törődött a holnappal, az üszőkkel meg a bikákkal. Szentségelt egész éjjel, ahányszor beléhasított a lábába a fájdalom, szidta a Miso anyja mindenségét, hányta-vetette magát az ágyban, még pirkadatkor is nehezen csitult, mintha futni akarna ki ebből a világból, de megbéklyózza a fájdalom.

Aznap reggel hamarabb megébredt, mint az ura. Ment a konyhára, hogy begyúrja a kenyeret, sütésnap volt, az el nem maradhat, akármilyen van. Hamarosan kijött a férfi is, egy hajtással itta ki a reggeli sligovicát, hideg van kint, kell, hogy melegítse az embert valami belülről.

Kötényt kötött, úgy ment ki utána az udvarra.

Hosszú volt neki a mészároskötő, nem csoda, a Miso kétakkora volt, mint ő, meg kellett csomóznia, hogy el ne essék. Az ura csak nevetett, ahogy ránézett, a hasa kidomborodott semmi kis csípői közül, bokáját verte a kötény alja még így is.

– Nem rád szabták ezt a munkát, Mariskám. Megvégezem én.

Nem szólt, csak nézett fel rá, engem ne féltsen, bírom én a dolgot, Martiny tiszteleteséknél sem ezüsttányéron ozsonnáltatták a cselédlányt, maga csak a lábát vgyázza, nagyobb baj ne legyen.

Ma is emlékszik arra az üszőre, amit akkornap vágtak. Csillagos homlokú üsző volt, barna tekintetében a végtelen puszta, ahonnan behajtották. Fájdalmat

nem érezhetett, az ura egy ütéssel végzett vele, csak a szemébe ült ki az értetlen rémület, aztán lassan elveszítette fényét, ahogy lehanyatlott.

Járt a csontozókés, bordák, szegyek, hasítékok, hiába vérezttette ki jól az ura a jószágot, jutott abból a kötőkre is, estére megbarnult, megkeményedett, tudta, nehéz lesz kimosnia. A kutyák nyalták a véres havat, fel-felmordultak örömlükben, ha eléjük hullott egy darab nyesedék. Vállára vette, úgy vitte be a húsokat, akasztotta fel a mészárszékben a szegre, a láncos kampókra, melyiknek hol volt a helye. Úgy érezte, a karja kiszakad, ólomból a vállai, a magzat meg nem nyugodott, rúgott, vágott egész nap, mintha valami nagy ellenséggel küzdene. Estére már homályosan látott, érezni is alig, csak a nyers faggyú meg a vér szaga maradt meg benne élesen, meg ahogy hirtelen táncra perdülnek az oldalasok, szegyek, vörös, fehér izomkötegek, kitérik szárnyaikat az ég felé, úgy szabadulnának el, tépik láncukat, hogy meneküljenek.

Másnap ugyanez, aztán megint, egybefolytak a napok, mint az összetaposott havon a vér.

Hirtelen lepte meg a fájdalom, vörös rózsza nyílt a kötőn, csöppnyi bimbó csupán, de egyre nőtt, mire kibomlik, sötétlila, bíbor madár.

A kötőt se tudta levenni, a csizmát se tudta lehúzni a lábáról.

Görcsbe rándult a teste, a gyerek meg, mint a kő, olyan súlya volt. A bába épp hogy fel tudta fogni, amikor kiszakadt belőle. Látta a szemén, nem sokat bízik hozzá, hogy megmarad, spirituszt készített gyorsan, abban akarta megfürdetni a csecsemőt, hátha segít életet lehelni bele. Egy tiszta konyharuhába tekerte a kicsit hirtelen, úgy adta az apja kezébe, vigyázzon rá, míg elkészíti a fürdővizet.

Fájdalmi megszüntek, csak a láz kúszott lassan fölfelé, előntötte a hasát, mellkasát, de még nem engedett, nem adta át magát neki. Nézte az újszülöttet, fiú, szinte eltűnt az apja hatalmas tenyerében, véres, vörös húscafat, belőle szakadt ki az imént, alig nagyobb a koncnál, mit a kutyáknak odavetnek csontozáskor. Meg akarta várni a fürdetést, karjára venni a gyereket, de erősebb volt a láz, leverte a lábáról, mire odahozták neki. Csak a vért látta akkor is, a vért a pólyán, ágylepedőn, a mészároskötőn, ahogy egyre nő, színe bíborra vált.

Azt mondják, kiáltozott, szorította magához a gyereket, moje zlatko, moje zlatinko, a kutyákat követelte, hogy eresszék el őket, zárat, lakatokat ajtóra, kapura, be ne törjenek a csikaszkok a házba. Vizes ruhát hoztak, azzal mosták az arcát, jeget tettek a mellére, úgy nyugtatták, békés vidék ez, nincsenek erre farkasok, nincs erre hegy, völgy, ahol megbújjanak. De ő csak szorította magához a gyereket, hiába beszélnek, tudta, itt vannak már, beszőktek a faluba, a házak közé, nyaldossák a havat a mészárszék udvarán, koncot keresnek, véres húscafatot, hallja mindenki, aki nem süket, hogy vonítanak.

Fáradt ma is. Nem tud aludni. Tenyerét a falra tapasztja.

Jeges hideg járja át az egész testét. Lassan kúszik végig az ujjain, a karjaiba belemar, szorítja a mellkasát, szívét, de ő nem enged. Nekifeszíti tenyerét a falnak, ide be nem jössz, innen semmit el nem viszel.

De hiába, a nádasban újra felvonít a szél, lassan lopózik közel, már benn jár a falu házai között, itt van az udvaron.

Vérszagra jön, megérzi messziről.

A koncot lesi.

Körbenyaldossa a vörös havat, de jól nem lakik, motoz, keres tovább, neki-szalad a ház falának, ostromolja vadul, nem nyughatik, utat talál magának mindenütt, bebújik az ablak résein, a fal repedésein, a kéményen, a kulcslyukon, megleli a véres kötényt, a holnapra előkészített húsokat, a csillagos üsző szegyébe kap, aztán fut tovább, keresztül a házon, bebújik a küszöb alatt is, véresen cseppen el a nyála az ágya előtt. Ott vonít a fülében egész éjszaka, ő meg alkuszik vele, itt vagyok, engem vigyél vagy az uramat, minket előbb, de ne bánts az én kincsemet.

Reggelre lekushadt a nádi szél, farkát behúzza iszkolt vissza a csikaszkok közé, mintha nem is járt volna erre még soha. Az asszony nézte a mézárszék udvarán ragyogó havat, az üsző vérenek nyoma sincs, felnyalta minden cseppjét az éjszaka. A kötőket kimosta, mire jöttek a falubeliek a székbe, már ott lógtak a kötélén, fagyott mereven, mint megannyi halotti zászló. Míg mérte a húst, ki-kilesett, a keze is megállt néha, hallgatta, nem támad-e fel a dunai szél.

Tudta, nem felejtí jussát.

Az ígért koncert visszátér hamar.